

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З БАТЬКАМИ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДИТИНИ

Статтю присвячено питанню організації педагогічної підтримки дітей у період їх адаптації до дошкільного навчального закладу. Зроблено спробу визначити поняття «педагогічна підтримка дітей». Схарактеризовано особливості роботи вихователя з батьками в умовах педагогічної підтримки.

Ключові слова: адаптація до дошкільного навчального закладу, педагогічна підтримка, особливості роботи вихователя, форми взаємодії дошкільного закладу та сім'ї.

Светлана Бурсова

ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ ВОСПИТАТЕЛЯ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ РЕБЕНКА

Статья посвящена вопросам организации педагогической поддержки детей в период их адаптации к дошкольному образовательному учреждению. Автором предпринята попытка дать определение понятию «педагогическая поддержка детей». Охарактеризованы особенности работы воспитателя с родителями в условиях педагогической поддержки.

Ключевые слова: адаптация к дошкольному образовательному учреждению, педагогическая поддержка, особенности работы воспитателя, формы взаимодействия дошкольного учреждения и семьи.

Svetlana Bursova

PECULIARITIES OF THE PRESCHOOL TEACHER'S WORK IN THE CONDITIONS OF PEDAGOGICAL SUPPORT OF THE CHILD

The article is devoted to the pedagogical support of children during their adaptation to preschool educational institutions. The author attempts to define the concept of "pedagogical support of children". Peculiarities of the preschool teacher's work with parents in terms of pedagogical support are characterized.

Keywords: adaptation to a preschool educational establishment, pedagogical support, peculiarities of the preschool teacher's work, forms of interaction between preschool and family.

Постановка проблеми. У сучасній психолого-педагогічній літературі раннє дитинство розглядається як фундаментальний етап розвитку особистості, який є запорукою її гармонійного становлення. Проте, саме в цьому віці дитина стикається з рядом перешкод, що виникають у період її адаптації до дошкільного навчального закладу. Процес пристосування дитини до дитячого садка часто виявляється для неї важким випробуванням, яке супроводжується чисельними проявами неадекватної поведінки, різними захворюваннями, порушеннями сну та апетиту тощо.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники, чиї праці складають теоретичну базу для розуміння і вирішення цього питання, пов'язують труднощі адаптаційного періоду і ступінь виразності адаптаційних порушень з такими моментами: а) з попередніми умовами виховання, під впливом яких формується вища нервова діяльність дитини (Л. Голубєва, Г. Гриднева, А. Мішкіс, Р. Тонкова-Ямпольська та ін.); б) зі своєрідністю міжособистісних взаємин дорослих і дітей, з рівнем прихильності дитини до матері (Н. Авдєєва, А. Захаров, Н. Іскольдський, Є. Соловйова та ін.); в) з організацією навчально-виховного процесу в ДНЗ (Н. Гуткіна, О. Кононко, Н. Маковецька, І. Сопрун, А. Пасічніченко), соціальними умовами (Е. Булгакова, В. Кузьменко, О. Гаврилова); г) з індивідуальними особливостями дитини: віковими, психологічними, психофізіологічними, нейрофізіологічними (Н. Бойнович, Т. Грядкіна, В. Шпак), психогенетичними (Б. Кочубей) та ін.

Загальновідомо, що ступінь адаптації дитини до нових соціальних умов визначає її фізичне та психічне здоров'я. Дитина, яка почала відвідувати дошкільний навчальний заклад, опиняється у великій кількості незнайомих їй людей (дорослих та ровесників), у новому предметному оточенні, серед великої кількості незнайомих їй іграшок, у соціальному середовищі з новими правилами життєдіяльності. Усе це спричиняє в неї емоційний та інформаційний стрес. Отже, в дитячих садках необхідно організувати систему педагогічної підтримки дітей, що покликана зняти загальне напруження та сприяти адаптації дитини до дошкільного навчального закладу.

Метою нашої статті є висвітлення особливостей роботи вихователів з батьками в умовах педагогічної підтримки дітей, що адаптуються до дошкільного навчального закладу.

У сучасній педагогіці термін «педагогічна підтримка» використовується достатньо широко й неоднозначно. Одні науковці розуміють її як створення доброзичливого психологічного клімату в певному середовищі (Р. Бернс і О. Бодальов), інші – як систему різнопланових заходів, що проводяться з метою диференціації дітей за інтересами, схильностями, життєвими прагненнями, спрямованими на їх розвиток (К. Александрова, В. Бедерханова, Ф. Кевля). Часто педагогічну підтримку пов'язують із діяльністю різних служб, які зацікавлені в охороні й захисті соціальних прав дітей (Р. Літвак, Л. Оліференко).

Загалом педагогічна підтримка розглядається вченими як особлива педагогічна діяльність, що забезпечує розвиток індивідуальності дитини, її самореалізацію в процесі освіти; принцип дії, орієнтований на створення умов для подолання дитиною перешкод у інтелектуальному, моральному, емоційно-вольовому розвитку; процес спільного з дитиною визначення її інтересів, шляхів, вирішення проблем [5]. Вона виступає як частина цілісності – освіти з її іншими складовими: навчанням та вихованням.

Педагогічна підтримка дитини, у руслі даної проблеми, постає як діяльність вихователя, спрямована на виявлення та подолання труднощів адаптаційного процесу, розвиток та формування дитини як особистості. Вона представляє собою систему засобів, які допомагають дітям зробити самостійний індивідуальний вибір, а також подолати труднощі (перешкоди) самореалізації в навчальній, комунікативній, трудовій та творчій діяльності. Педагогічна підтримка характеризується специфічними методами, прийомами взаємодії педагога і дитини та орієнтована на розвиток та саморозвиток індивідуальності, на самовизнання і її самореалізацію [5].

Погоджуючись з думкою Т. Макєєвої, ми розглядаємо педагогічну підтримку як інноваційну сферу діяльності педагога, що вимагає від нього

чималих зусиль, сформованості професійної компетентності і творчого підходу до власної діяльності [4, 29]. Він повинен активізувати процеси самовиховання та саморозвитку; ознайомлюватися з новими ідеями, оволодівати новими освітніми технологіями, які сприятимуть покращенню перебігу адаптації; створювати умови для всебічного розвитку особистості дитини; розповсюджувати інформаційно-комунікативні технології, що сприяють взаємодії та взаєморозумінню між усіма суб'єктами освітянського простору; зміцнювати спільні дії в галузі розвитку та виховання дитини через співпрацю з усіма учасниками навчально-виховного процесу [6, 4].

Особливу потребу у взаємодії під час адаптації до дошкільного закладу мають не лише діти, але й їхні батьки. Однак, наші спостереження дають змогу констатувати, що робота з батьками в цей період не лише не реалізується, але й не виноситься окремим завданням у плануванні освітньо-виховної роботи груп дітей раннього віку. Вона зводиться до поодиноких індивідуальних консультацій батьків вихователем. Причини відсутності такої взаємодії можуть бути різні, зокрема:

- незнання нових цікавих форм роботи дошкільного закладу з сім'єю, що є підґрунтям неготовності педагогічного колективу до впровадження сучасних форм взаємодії з батьками;
- домінування вербальних форм роботи вихователів з сім'єю;
- низький рівень розвитку діалогічного спілкування з батьками;
- низький рівень розуміння педагогічним колективом зв'язку між розвитком дитини та розвитком сім'ї;
- відсутність необхідних знань та навиків організації спільної діяльності з батьками та ін. [2, 13].

Упровадження педагогічної підтримки в період адаптації дитини до дитячого садка, яка сприятиме розвитку індивідуальності дитини, підтримуватиме її уподобання, інтереси та прагнення, неможливе без участі батьків. А підвищення їх педагогічної та психологічної культури розглядається

нами як умова найбільш ефективного та збалансованого підходу до розв'язання проблем адаптації дітей раннього віку до умов ДНЗ.

Робота з родиною є нагальною проблемою в діяльності кожного дошкільного навчального закладу. Адже найважливішими соціальними інститутами навчання і виховання дітей раннього віку є дитячий садок та сім'я. Ефективність їхньої спільної роботи залежить передусім від гармонійної взаємодії педагогів та батьків. Організуючи педагогічну підтримку, вихователів необхідно звернути увагу на низку *особливостей у роботі з батьками* новоприбулих дітей: організація першої зустрічі з сім'єю, розробка інформаційних буклетів для батьків, використання індивідуального підходу в роботі з кожною родиною, застосування різних форм взаємодії дошкільного закладу і сім'ї, залучення батьків до організації навчально-виховного процесу, постійний зворотній зв'язок з родиною.

Робота вихователя з батьками повинна починатися з першого дня їх знайомства. Саме в цей час у батьків формується враження про дошкільний заклад та його колектив. Під час першої зустрічі батьків корисно познайомити не лише з адміністрацією, але й з помічником вихователя, медсестрою, психологом та логопедом. Результатом знайомства з ними має стати усвідомлення батьками, з якими питаннями, проблемами і до кого вони можуть звернутися по допомогу. Важливо проводити зустріч у неформальній обстановці, щоб зняти напругу та викликати довіру до працівників дошкільного закладу. Вихователів необхідно занотовувати побажання та пропозиції батьків, розпитати про звички та уподобання дитини, її індивідуальні особливості, про традиції сім'ї. Така організація першої зустрічі сприяє зародженню партнерських, довірливих стосунків між батьками та колективом дитячого садка [1, 101].

На допомогу вихователів в роботі з батьками можуть прийти інформаційні буклети. Вони дають можливість ознайомитися з графіком роботи дошкільного закладу, часом прийому завідувача, інших спеціалістів та їх контактними телефонами, правилами та традиціями дитячого садка. Буклети

можуть містити інформацію про методи та форми роботи з дітьми в адаптаційний період, поради щодо організації дозвілля, ігри та вправи, які допоможуть батькам налагодити довірливі стосунки з дитиною, зняти напругу у взаєминах тощо. Таким чином, встановлюється педагогічний зв'язок між сімейним вихованням та вихованням у дошкільному закладі. Дотримання батьками порад, що міститимуться в інформаційному буклеті, дасть змогу дитині відчувати єдність виховного впливу сім'ї та дитячого садка, що сприятиме її адаптації.

Використання індивідуального підходу займає чільне місце в роботі не тільки з дітьми, а й з батьками. Його перевагою є відвертість дорослих під час розгляду питань, проблем чи труднощів, які їх турбують. Родина має бути певна, що будь-яка інформація, яку вони надають усно чи письмово колективу дитячого садка, не розголошуватиметься. Також дуже важливим є вміння вихователя слухати. Це один з перших кроків для налагодження довірливих, партнерських стосунків з родиною та можливість підібрати правильний підхід до виховання кожної дитини.

Важливою особливістю роботи вихователя з родиною є використання різних форм взаємодії. Їх основною метою є допомога батькам, які вперше приводять дитину в дошкільний заклад, усвідомити психічне навантаження, що доведеться їй пережити, й відповідно підтримати її; допомогти батькам налагодити взаємини з вихователем; надавати практичні рекомендації щодо організації життєдіяльності вдома та в дитячому садку. До таких форм взаємодії ми відносимо: індивідуальні (вступне анкетування, попереднє відвідування батькам дитячого садка, консультації, співбесіди, телефонний зв'язок), групові (консультації, вечори запитань та відповідей, опитування, презентації кращих ідей родинного виховання, школа молодих батьків та ін.), колективні (дні відкритих дверей, спільні свята, розваги, виставки, конкурси, тематичні зустрічі тощо) та наочно-письмові (батьківські куточки, тематичні стенди, ширми, дошки оголошень, скриньки пропозицій, індивідуальні зошити). Підвищення педагогічної культури батьків покликане сприяти не

лише зміцненню виховної функції сім'ї і поліпшенню внутрішньосімейної атмосфери, а передусім організації сприятливої атмосфери в період адаптації дитини до дошкільного навчального закладу.

Сучасний дитячий садок є відкритим закладом, де батьки можуть не лише бачити і знати, чим діти граються, з ким товаришують, чого навчаються, а й брати активну участь в організації навчально-виховного процесу. Вихователь може залучати батьків до проведення спільних занять, свят, розваг, прогулянок. Важливою умовою є не пасивна, а активна участь батьків – у вигляді сумісних проведенень рухливих ігор на прогулянках, різних видів гімнастики (пальчикової, ранкової, дихальної, імунної, гімнастики пробудження, психогімнастики тощо), в режимних процесах, музично-хореографічних іграх під час свят, читаннях казок після занять або перед сном та ін. Спільне проведення різних режимних моментів приносить задоволення дитині, сприяє кращому розумінню між нею та батьками, суттєво прискорює процес адаптації дитини до дитячого садка. Така робота має бути багатопланою й регулярно організованою. Постійна співпраця вихователів та батьків забезпечує стійкий інтерес до власної дитини та до змін, що відбуваються в її розвитку.

Постійний зворотній зв'язок з родиною теж є однією з головних особливостей у роботі з батьками. Під час організації різних форм роботи вихователі пропонують батькам спеціальні завдання, які будуть спрямовані на налагодження взаємин з дитиною, пізнання її індивідуальних особливостей та змін, що відбуваються у дитини під час її адаптації до дитячого садка. Такі завдання можна роздати під час індивідуального спілкування, на тренінгах, батьківських зборах, семінарах, занотувати в робочий зошит батьків. Проте, більшість сучасних родин вважають одним з найзручніших способів комунікації сучасні електронні засоби інформування – веб-сайти, електронну пошту. Їх перевагами є конфіденційність, миттєва доставка потрібної інформації, постійний зворотній зв'язок з родинами.

Висновки. Таким чином, увесь обсяг роботи вихователя з батьками в умовах педагогічної підтримки дітей здійснюється у двох напрямках:

1. Надання психологічної та педагогічної допомоги батькам з метою налагодження психологічного комфорту та нормалізації взаємин між усіма учасниками навчально-виховного процесу.

2. Підвищення педагогічного досвіду сім'ї, що дасть змогу батькам краще зрозуміти проблеми, які виникають у дітей під час адаптації до дитячого садка, знайти ефективні форми та методи для їх подолання, розкрити потенційні можливості своєї дитини.

Робота вихователя з батьками в умовах педагогічної підтримки повинна будуватися продумано, враховуючи умови виховання та ціннісні орієнтації в конкретній родині, її ставлення до дитячого садка. Вивчення сім'ї, дитини та її виховного потенціалу – завдання надзвичайно складне, тому важливим є залучення психологів, методистів, соціальних педагогів, медичних працівників для злагодженої роботи всіх учасників навчально-виховного процесу. Урахування схарактеризованих нами особливостей роботи вихователя з сім'єю в умовах педагогічної підтримки дітей сприятиме підвищенню її ефективності, що у свою чергу покращить адаптацію до дошкільного навчального закладу і рівень взаємодії в системі: вихователь – батьки, вихователь – діти, діти – батьки. Також зростатиме професійна компетентність педагогів і педагогічна культура батьків, покликана збагатити зміст родинного виховання та сприяти зміцненню всіх його ланок.

Література

1. Баданина Л. Организация адаптации родителей к детскому саду / Л. Баданина // Дошкольное воспитание. – 2007. – №5. – С.100-102.
2. Евдокимов Е.С. Педагогическая поддержка семьи в воспитании дошкольника / Е.С. Евдокимов. – М.: ТЦ Сфера, 2008. – 96 с.
3. Кірієнко Т. Співпраця з родиною. Семінар для педагогів / Т. Кірієнко // Дошкільне виховання. – 2006. – № 10. – С.7-10.

4. Макеева Т.В. Педагогическая поддержка ребенка в учреждении дополнительного образования / Т.В. Макеева // Педагогика. – 2008. – №3 (56). – С. 28-31.

5. Педагогическая поддержка ребенка в образовании: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / [Н.Н. Михайлова, С.М. Юсфин, Е.А. Александрова и др.]; под ред. В.А. Слостенина, И.А. Колесниковой; [науч. ред. Н.Б. Крылова]. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 288 с.

6. Піроженко Т. Компетентісний дорослий поряд з дитиною / Тамара Піроженко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 2. – С. 4-5.

7. Шакикова Г.Р. Сотрудничество детского сада и семьи при адаптации детей к ДОУ / Г. Р. Шакикова // Начальная школа: Плюс до и после. – 2012. – № 10. – С. 69-72.